

# تأثیر عوامل درونی بر نگرش کتابداران و اطلاع رسانی پزشکی کشور نسبت به جایگاه آنان در آینده حرفه

عباس حرّی<sup>۱</sup> / سیدجواد قاضی میرسعید<sup>۲</sup>

## چکیده

**مقدمه:** در آستانه هزاره سوم و در اوایل قرن ۲۱، معیارها و قواعد جدید، جهانی متصل به هم را نوید می دهد، جهانی که از منطق شبکه تبعیت می کند. این پدیده را مهمترین چالش پیش روی کتابداران و اطلاع رسانی دانسته اند، چالشی که به توجهی عمیق و مطالعه ای همه جانبه نیاز دارد. به همین جهت هدف از مطالعه حاضر بررسی تأثیر عوامل درونی بر نگرش کتابداران و اطلاع رسانی پزشکی کشور نسبت به جایگاهی است که در آینده حرفه خواهند داشت.

**روش بررسی:** مطالعه حاضر از نوع پیمایشی و جامعه مورد بررسی شامل کلیه کتابداران و اطلاع رسانی شاغل در حوزه علوم پزشکی کشور می باشد. از پرسشنامه برای گردآوری داده ها استفاده شد. پرسشنامه مورد نظر در دو قسمت اصلی تنظیم گردید. علاوه بر آن یک قسمت دیگر از پرسشنامه به اطلاعات فردی اختصاص داده شد. پس از اطمینان از صحت روایی و پایایی آن، پرسشنامه مذکور در بین ۱۳۶۸ نفر توزیع گردید، از این تعداد ۱۰۰۱ نفر به آن پاسخ دادند. در محاسبات آماری که شامل توزیع فراوانی، میانگین، درصد شاخص های پراکندگی، ضریب همبستگی و آزمون دو جمله ای بود داده ها به کمک نرم افزار SPSS مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت و سپس نتایج با استفاده از روش های آمار توصیفی در قالب جداول ارائه گردید.

**یافته ها:** یافته های حاصل از این مطالعه نشان داد که از ۱۰۰۱ نفر پاسخ دهنده، ۴۶۲ نفر دارای تحصیلات کتابداری بودند. همچنین میانگین اهمیت عوامل درونی و نگرش از نگاه افراد مورد مطالعه به ترتیب ۴/۱۳ و ۴/۱۸ در مقیاس پنج بود. در بررسی اثر عوامل درونی بر نگرش مشاهده شد که غیر از مورد یک، بین سایر عوامل رابطه مثبت و معنی دار وجود داشت ( $P < 0/001$ ). به این معنی که افزایش هر کدام از عوامل درونی تأثیر مثبت بر نگرش افراد مورد نظر داشت و منجر به بهبود نگرش آنان نسبت به جایگاهشان در آینده حرفه می شد. فقط عامل یک یعنی «آگاهی قبل از حرفه» در نگاه کتابداران مورد نظر وجود نداشت. نکته قابل توجه این بود که کتابداران و اطلاع رسانی به خوبی از شرایط آینده حرفه مطلع و برای انطباق با آن تلاش می کردند.

**نتیجه گیری:** ایجاد بستری مناسب برای تحقق اراده کتابداران نسبت به انطباقشان با شرایطی که در آینده با آن مواجه می باشند، مستلزم بازنگری در ساختار تشکیلات اداری و آموزشی این حرفه می باشد.

**کلیدواژه ها:** عوامل درونی، نگرش، آینده حرفه، کتابداران و اطلاع رسانی پزشکی

۵ و وصول مقاله: ۸۶/۷۶، اصلاح نهایی: ۸۶/۹/۱۱، پذیرش مقاله: ۸۶/۱۰/۱۱

۱- استاد گروه آموزشی کتابداری و اطلاع رسانی دانشکده علوم تربیتی دانشگاه تهران

۲- استادیار گروه آموزشی کتابداری و اطلاع رسانی دانشکده پیراپزشکی دانشگاه علوم پزشکی تهران، نویسنده مسئول (Email: headlib@tums.ac.ir)

## مقدمه

در آغاز هزاره سوم و در اوایل قرن ۲۱، معیارها و قواعد جدید، جهانی متصل به هم را نوید می دهد، جهانی که از منطبق شبکه تبعیت می کند. [۱] این پدیده که ماحصل ظهور انواع فناوری های مدرن در حیطه مباحث ارتباطی، اطلاعاتی است خالق شرایطی خواهد بود که چالشی عظیم را برای دست اندرکاران حوزه اطلاعاتی به همراه خواهد داشت. [۲] چرا که از یک سو حجم اطلاعات با سرعتی تصاعدی رو به رشد است و از سوی دیگر فناوری های مربوط به ذخیره سازی، سازماندهی و دستیابی به اطلاعات به سرعت در حال تغییر و توسعه می باشد. دیگر دسترسی به اطلاعات بر خلاف گذشته تنها متکی به شیوه های دستی و یا سنتی نخواهد بود بلکه به ابزار و دانشی نیاز دارد که در حیطه تخصص های دیگر است.

این امر آنچنان واضح و روشن است که نظریه پردازان این حرفه به دفعات از آن در قالب بهره گیری از فرصت ها و استفاده از آنها به کمک شبکه برای پیوستگی و اتصال جهانی نام برده اند [۱] اما آنچه که در بطن این شبکه جریان خواهد داشت محتوا (Content) و یا محتویاتی است که سازماندهی آن در حیطه وظایف کتابداران و اطلاع رسانی است که از خرد و تخصص لازم برخوردارند. در این بین آنچه که به نظر اجتناب ناپذیر می نماید ضرورت همکاری های مشترک کتابداران و اطلاع رسانی با سایر تخصص های مرتبط می باشد. این همکاری زمانی ممکن و میسر خواهد بود که سازمان دهندگان اطلاعات از کارکرد رایانه ها و برنامه های نرم افزاری مرتبط با آن آگاه باشند. Suzette معتقد است که کتابداران باید تصمیم بگیرند که آینده حرفه خود را خود انتخاب کنند در غیر این صورت دیگران این انتخاب را برای آنها انجام خواهند داد. در واقع Suzette به ضرورت تغییر نگرش حرفه ای و انطباق پذیری با شرایط جدید اشاره می کند. [۲] در همین راستا Hafler شرط حضور کتابداران در آینده حرفه را تغییر نگرش و سازگاری با شیوه های جدید کاری می داند. او به این نکته صراحتاً اشاره می کند که اگر این امر صورت نگیرد کتابداران

جایگاه خویش را از دست خواهند داد. [۳] به همین جهت مطالعه حاضر با هدف بررسی تأثیر عوامل درونی بر نگرش کتابداران و اطلاع رسانی پزشکی کشور نسبت به جایگاهی که در آینده حرفه خواهند داشت انجام گردید.

## روش پژوهش

مطالعه حاضر از نوع پیمایشی و جامعه مورد بررسی شامل کلیه کتابداران و اطلاع رسانی شاغل در حوزه علوم پزشکی کشور می باشند. در این مطالعه کتابداران به دلیل تفاوت در رشته تحصیلی به دو گروه کتابداران متخصص و تجربی تقسیم شدند. کتابداران متخصص به افرادی اطلاق گردید که حداقل دارای مدرک کاردانی در رشته کتابداری و یا دانشجوی این رشته بودند و کتابداران تجربی به افرادی گفته شد که حداقل دارای مدرک دیپلم و یا فاقد مدرک تحصیلات دانشگاهی در رشته مربوطه بودند.

از پرسشنامه برای گردآوری داده ها استفاده شد. پرسشنامه مورد نظر در دو قسمت اصلی تنظیم گردید. یک قسمت از آن به عوامل درونی و قسمت دیگر به عوامل نگرشی اشاره می کرد. علاوه بر آن قسمت دیگری از پرسشنامه به اطلاعات فردی اختصاص داشت. پس از تنظیم آن، پرسشنامه مذکور در بین عده ای از متخصصان کتابداری و اطلاع رسانی و افراد آشنا با مباحث اپیدمیولوژیک توزیع گردید تا صحت روایی آن تایید گردد. برای ارزیابی پایایی پرسشنامه از ضریب آلفا کرونباخ که در آمار برای سنجش ثبات بکار می رود استفاده شد.

با توجه به اینکه پرسشنامه بر اساس مقایسه لیکرت تنظیم شده بود به تناسب اهمیت سؤال و تاکید گروهی از مشاوران آماری امتیازاتی به هر گزینه داده شد که به ترتیب از پنج امتیاز شروع و به یک امتیاز ختم می گردید، یعنی اینکه برای گزینه «کاملاً موافقم» پنج امتیاز، «موافقم» چهار امتیاز، «بی نظرم» سه امتیاز، «مخالفم» دو امتیاز و «کاملاً مخالفم» یک امتیاز در نظر گرفته شد. نمره محاسبه حداکثر و حداقل امتیاز بر مبنای مقیاس مربوطه ۱۱۰ و ۲۲ در نظر گرفته شد. مجموع امتیازات حداقل و حداکثر ۱۳۲ بود که میانگین امتیاز هر فرد ۶۶ محاسبه گردید.

می داد که افزایش میانگین از مقدار ثابت سه (=بی نظرم) به نگرش والاتر کتابداران شاغل در کتابخانه ها دلالت داشت. به منظور بررسی کلی نگرش کتابداران مورد مطالعه نسبت به جایگاه آنان در آینده حرفه میانگین ۲۲ سؤال مرتبط ۴/۱۸ در مقیاس پنج محاسبه گردید که حاکی از نگرش آنها نسبت به موضوع مورد نظر بود. در همین ارتباط آزمون دو جمله ای برای تک تک سئوالات ۲۲ گانه نگرش، نشانه نگرش بسیار عالی کارکنان بود. به طوری که فقط ۱۳ نفر از ۹۳۹ نفر (کتابدارانی که به همه ۲۲ سؤال پاسخ داده بودند) معادل ۱۳۸ درصد، پاسخ کمتر یا مساوی سه (=بی نظرم، مخالف و کاملاً مخالف) و ۹۲۶ نفر معادل ۹۸/۶۲ درصد پاسخ بیشتر از سه (=موافق و کاملاً موافق) داده بودند. آزمون دو جمله ای هم با اطمینان زیاد ( $P=0/000$ ) اختلاف دو نسبت را معنی دار نشان می داد که حاکی از نگرش مثبت کتابداران و اطلاع رسانی نسبت به جایگاه شان در آینده حرفه بود. (جدول ۲)

در ادامه، تک تک سئوالات ۲۲ گانه نگرش نیز با استفاده از آزمون یاد شده بررسی و نتایج در ستون چپ جدول ۲ با عنوان تصمیم و با علامت «+» وقتی که نسبت موافق و کاملاً موافق بیشتر بود و با علامت «-» وقتی که نسبت مخالف و کاملاً مخالف بیشتر بود مشخص گردیده اند. همان طور که در جدول ۲ ملاحظه می شود همه ابعاد نگرشی مندرج در آن شامل عوامل ۱ تا ۲۲ غیر از عامل ۱۸ بسیار خوب بود و فقط از اینکه کتابدار نتواند خود را با تحولات تکنولوژیک در عرصه فعالیت های حرفه ای هماهنگ نماید و در نتیجه کار خود را از دست دهد نگران به نظر می رسید.

(جدول ۳) نشان داد که بین همه موارد ۲۲ گانه عوامل درونی و نگرش رابطه مثبت و معنی دار وجود دارد. ( $P<0/001$ )، این رابطه مثبت هم در گروه کتابداران متخصص و هم در گروه کتابداران تجربی مشخص بود و مفهوم آن چنین است که افزایش هر کدام از عوامل درونی تاثیر مثبت بر نگرش کتابداران و اطلاع رسانی شاغل دارد و منجر به بهبود نگرش کتابداران و اطلاع رسانی شاغل در کتابخانه ها شده است. شدت این رابطه در گروه کتابداران متخصص بیشتر بود.

پس از انجام این مراحل، پرسشنامه در بین ۱۳۶۸ نفر توزیع شد که از این تعداد ۱۰۰۱ نفر به آن پاسخ دادند. در محاسبات آماری که شامل توزیع فراوانی میانگین، درصد، شاخص های پراکندگی، ضریب همبستگی و آزمون های مرتبط بود داده ها به کمک نرم افزار SPSS مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. سپس نتایج با استفاده از روش های آمار توصیفی در قالب جداول ارائه گردید. میزان  $P\leq 0/01$ ، در این مطالعه به عنوان سطح معنی داری در نظر گرفته شد. [۴]

### یافته ها

یافته های حاصل از این مطالعه نشان داد که از بین ۱۰۰۱ نفر کتابداری که به پرسشنامه پاسخ دادند تنها ۹۰۹ نفر به رشته و مدرک تحصیلی خویش اشاره کردند که از این تعداد ۴۶۲ نفر ۵۱ درصد کتابدار متخصص و ۴۴۷ نفر برابر ۴۹ درصد کتابدار تجربی بودند.

در بررسی عوامل درونی، افزایش میانگین از مقدار ثابت سه که برای گزینه «بی نظرم» منظور شده بود نشانه گرایش مثبت کتابداران مورد مطالعه به اهمیت آن مورد از عوامل درونی بود. یافته ها نشان داد که میانگین اهمیت به عوامل درونی از نگاه کتابداران شاغل در کتابخانه ها ۴/۱۳ در مقیاس پنج بود، به این معنی که اهمیت عوامل درونی به قدر کافی قوی به نظر می رسید. در همین ارتباط فقط ۳۶ نفر از ۹۲۹ نفر یعنی معادل ۳/۸۸ درصد پاسخ کمتر یا مساوی سه (=بی نظرم، مخالف و کاملاً مخالف) ابراز کرده بودند، در صورتی که ۸۹۳ نفر یعنی ۹۶/۱۲ درصد پاسخ بیشتر از سه (=موافق و کاملاً موافق) داده بودند. آزمون دو جمله ای با اطمینان زیاد ( $P=0/0000$ ) اختلاف دو نسبت را معنی دار نشان می داد بدین مفهوم که از نگاه کتابداران مورد مطالعه عوامل درونی از اهمیت کافی برخوردار بود.

تک تک سئوالات ۲۲ گانه عوامل درونی نیز با استفاده از آزمون یاد شده مورد بررسی و نتایج در ستون چپ با عنوان تصمیم به صورت «+» وقتی که نسبت موافق و کاملاً موافق بیشتر بود و با علامت «-»، وقتی که نسبت مخالف و کاملاً مخالف بیشتر بود مشخص گردید. (جدول ۱)

در بررسی عوامل مرتبط با نگرش نتایج (جدول ۲) نشان



جدول ۱: توزیع فراوانی، درصد و میانگین پاسخ کتابداران و اطلاع رسانی مورد مطالعه در مراکز مورد نظر به عوامل درونی

عوامل درونی	کاملاً مخالفم		مخالفم		بی نظرم		موافقم		کاملاً موافقم		جمع	میانگین	P	تکمیل
	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد				
زمانی که وارد این حرفه شدید نسبت به آن آگاهی داشتید	۱۵۱	۱۵/۲	۲۰۹	۲۱	۱۳/۳	۱۳۲	۳۴/۶	۳۴۴	۱۶	۱۵۹	۱۰۰	۳/۱۵	[p=0.15]	-
در انجام وظایف حرفه‌ای خویش احساس مسئولیت می‌کنید	۳	۰/۳	۰/۱	۱	۰/۱	۲۱	۲/۳	۲۰۳	۷/۲	۷۷۱	۱۰۰	۴/۷۴	[p<0.01]	+
در رویارویی با آینده حرفه خود را دارای اعتماد به نفس می‌دانید	۲۲	۲/۲	۵/۵	۵۵	۱۱/۵	۱۱۵	۳۷/۴	۳۷۳	۴۳/۴	۴۳۳	۱۰۰	۴/۱۴	[p<0.01]	+
به عنوان یک کتابدار با مفهوم کتابخانه‌های نوین در حوزه پزشکی آشنا هستید	۳۳	۳/۳	۱۳/۱	۱۳۰	۱۶/۱	۱۶۰	۴۶/۵	۴۶۱	۲۰/۹	۲۰۷	۱۰۰	۳/۶۹	[p<0.01]	+
برای شناخت فناوری‌های اطلاعاتی دارای آمادگی عملی هستید	۲۰	۲	۶/۲	۶۲	۱۲/۴	۱۲۴	۴۵/۱	۴۴۹	۳۴/۲	۳۴۱	۱۰۰	۴/۰۳	[p<0.01]	+
برای آشنایی با اصطلاحات مربوط به فناوری‌های اطلاعاتی تلاش می‌کنید	۹	۰/۹	۲/۲	۲۲	۱۰/۶	۱۰۵	۴۴/۴	۴۴۱	۴۲	۴۱۷	۱۰۰	۴/۲۴	[p<0.01]	+
آشنایی و کار با نرم‌افزارهای جامع کتابداری را برای خود ضروری می‌دانید	۸	۰/۸	۱/۱	۱۱	۵/۴	۵۴	۲۵/۹	۲۵۸	۶۶/۸	۶۶۶	۱۰۰	۴/۵۷	[p<0.01]	+
شناخت کامل سیستم‌های عامل را برای خود الزامی می‌دانید	۴	۰/۴	۱/۴	۱۴	۶/۹	۶۹	۳۳/۵	۳۳۴	۵۷/۸	۵۷۷	۱۰۰	۴/۴۷	[p<0.01]	+
ضرورت آشنایی و کار با موتورهای جستجو در اینترنت را می‌پذیرید	۴	۰/۴	۱/۹	۱۹	۷/۸	۷۸	۲۴/۳	۲۴۳	۶۵/۶	۶۵۶	۱۰۰	۴/۵۳	[p<0.01]	+
آشنایی و کار با روش‌های جستجو در سایت‌های پزشکی را برای خود لازم می‌دانید	۷	۰/۷	۱/۹	۱۹	۱۰/۱	۱۰۱	۲۷/۵	۲۷۴	۵۹/۸	۵۹۶	۱۰۰	۴/۴۴	[p<0.01]	+
برای آشنایی با طراحی صفحات وب تلاش می‌کنید	۴۴	۴/۴	۸/۷	۸۷	۳۰/۵	۳۰۳	۳۴/۱	۳۳۹	۲۲/۳	۲۲۲	۱۰۰	۳/۶۱	[p<0.01]	+
برای آشنایی با طراحی صفحات خانگی کتابخانه احساس نیاز می‌کنید	۲۴	۲/۴	۴/۶	۴۶	۲۳/۱	۲۳۰	۳۴/۹	۳۴۷	۳۵	۳۴۸	۱۰۰	۳/۹۶	[p<0.01]	+
آشنایی و کار با روش‌های جستجو در بانک‌های اطلاعاتی پزشکی را بخشی از وظایف خود می‌دانید	۹	۰/۹	۲/۷	۲۷	۱۳	۱۲۹	۳۳/۶	۳۳۵	۴۹/۸	۴۹۶	۱۰۰	۴/۳۹	[p<0.01]	+
آموزش به کاربران برای دستیابی به منابع مورد نیاز در محیط کتابخانه را از وظایف خود می‌دانید	۷	۰/۷	۳/۴	۳۴	۹/۱	۹۱	۳۲	۳۱۹	۵۴/۷	۵۴۵	۱۰۰	۴/۳۷	[p<0.01]	+
نگرش شما نسبت به آینده حرفه منبعث از دانش تخصصی شماست	۷۸	۷/۹	۷/۶	۷۵	۲۴/۲	۲۴۰	۳۱/۴	۳۱۲	۲۹	۲۸۸	۱۰۰	۳/۶۶	[p<0.01]	+
نگرش شما نسبت به آینده حرفه منبعث از تجارب شماست	۱۴	۱/۴	۱/۹	۱۹	۱۶/۵	۱۶۴	۴۴/۳	۴۴۰	۳۵/۹	۳۵۶	۱۰۰	۴/۱۱	[p<0.01]	+
ارتقای دانش حرفه‌ای شما را نسبت به جایگاهتان در آینده حرفه امیدوار می‌نماید	۲۴	۲/۴	۳/۱	۳۱	۱۰/۸	۱۰۷	۳۵/۷	۳۵۵	۴۸	۴۷۸	۱۰۰	۴/۲۴	[p<0.01]	+
آشنایی با فناوری‌های اطلاعاتی در حیطه فعالیت‌های حرفه‌ای با عث افزایش منزلت شغلی شما خواهد شد	۱۸	۱/۸	۲/۶	۲۶	۸/۹	۸۹	۲۸/۹	۲۸۸	۵۷/۷	۵۷۵	۱۰۰	۴/۳۸	[p<0.01]	+
داشتن مهارت‌های فنی در حیطه فناوری‌های اطلاعاتی در حرفه به شما اطمینان خاطر می‌دهد	۱۱	۱/۱	۱/۶	۱۶	۵/۶	۵۶	۳۰/۶	۳۰۴	۶۱	۶۰۵	۱۰۰	۴/۴۹	[p<0.01]	+
سن مانعی برای پیشرفت‌های حرفه‌ای شما نخواهد بود	۱۰۳	۱۰/۳	۸/۱	۸۱	۱۰/۱	۱۰۱	۲۵/۱	۲۵۰	۴۶/۴	۴۶۳	۱۰۰	۳/۸۹	[p<0.01]	+
نوع جنسیت مانعی برای پیشرفت‌های حرفه‌ای شما نیست	۹	۰/۹	۸	۸۰	۷/۷	۷۷	۲۲/۵	۲۲۴	۵۲/۷	۵۲۵	۱۰۰	۴/۰۲	[p<0.01]	+
در شرایطی که ملزم به انتخاب مجدد باشید کار در این حرفه را دوباره انتخاب می‌کنید	۱۰۹	۱۰/۹	۸/۹	۸۹	۱۶/۶	۱۶۵	۲۵/۲	۲۵۱	۳۸/۴	۳۸۲	۱۰۰	۳/۷۱	[p<0.01]	+
همه عوامل درونی (میانگین ۲۲ سوال)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	۴/۱۳	[p<0.01]	+

## جدول ۲: توزیع فراوانی، درصد و میانگین پاسخ کتابداران و اطلاع رسانیان شاغل در مراکز مورد نظر به عوامل نگرشی

عوامل نگرش	کاملاً مخالفم		مخالفم		بی نظرم		موافقم		کاملاً موافقم		جمع		P	میانگین
	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد		
از اینکه یک کتابدار و اطلاع رسانی هستم به خود می‌بالم	۵	۵۰	۸	۸۰	۲۱/۲	۲۱۱	۳۴/۲	۳۴۱	۳۱/۶	۳۱۵	۱۰۰	۹۹۷	[p<.01]	۳/۷۹
من دارای اطلاعاتی در حرفه خویش هستم که می‌تواند برای انجام بهتر امور مفید واقع شود	۱/۶	۱۶	۶/۳	۶۳	۱۴/۹	۱۴۹	۴۵/۹	۴۵۹	۳۱/۲	۳۱۲	۱۰۰	۹۹۹	[p<.01]	۳/۹۹
توجه عمده‌ام در زندگی این است که در حوزه تخصصی خود به شایستگی دست یابم	۰/۵	۵	۲/۷	۲۷	۹/۵	۹۵	۳۹/۷	۳۹۶	۴۷/۶	۴۷۵	۱۰۰	۹۹۸	[p<.01]	۴/۳۱
از روابط حرفه‌ام با کاربران راضی هستم	۱/۳	۱۳	۴/۴	۴۴	۱۳/۴	۱۳۴	۴۸/۳	۴۸۲	۳۲/۶	۳۲۵	۱۰۰	۹۹۸	[p<.01]	۴/۰۶
تحصیلات کتابداری را عاملی مهم در پیشرفت‌های آتی حرفه خود می‌دانم	۳/۳	۳۳	۵/۶	۵۶	۱۴/۲	۱۴۱	۳۴/۱	۳۳۹	۴۲/۸	۴۲۵	۱۰۰	۹۹۴	[p<.01]	۴/۰۷
پست‌های کتابداری را متعلق به فارغ‌التحصیلان این حرفه می‌دانم	۵/۹	۵۹	۸/۵	۸۵	۱۲/۷	۱۲۶	۲۱	۲۰۹	۵۱/۹	۵۱۷	۱۰۰	۹۹۶	[p<.01]	۴/۰۴
حضور متخصصان کامپیوتر در حرفه کتابداری و اطلاع‌رسانی را یک ضرورت می‌دانم	۱/۹	۱۹	۴/۱	۴۱	۱۰/۸	۱۰۸	۳۸	۳۸۰	۴۵/۱	۴۵۱	۱۰۰	۹۹۹	[p<.01]	۴/۲۰
تجولاتی را که در عرصه فناوری‌های اطلاعاتی ایجاد شده با ارزش می‌دانم	۰/۳	۳	۰/۵	۵	۶/۴	۶۴	۳۶/۳	۳۶۲	۵۶/۵	۵۶۳	۱۰۰	۹۹۷	[p<.01]	۴/۴۸
شناخت و کاربرد فناوری‌های اطلاعاتی را عاملی مهم در پیمودن مسیر ترقی خود می‌دانم	۰/۲	۲	۱/۵	۱۵	۸/۴	۸۴	۲۸/۴	۲۸۲	۵۱/۵	۵۱۳	۱۰۰	۹۹۷	[p<.01]	۴/۳۹
فناوری‌های اطلاعاتی را ابزاری ضروری برای تحولات آتی حرفه خود می‌دانم	۰/۵	۵	۱/۲	۱۲	۷/۴	۷۴	۳۷/۶	۳۷۴	۵۳/۲	۵۲۹	۱۰۰	۹۹۴	[p<.01]	۴/۴۲
لزوم استفاده از فناوری‌های اطلاعاتی، آموزش‌های مستمر را برای من ضروری ساخته است	۰/۴	۴	۲/۴	۲۴	۱۲/۷	۱۲۶	۳۴/۳	۳۴۱	۵۰/۲	۴۹۸	۱۰۰	۹۹۳	[p<.01]	۴/۳۱
داشتن ابزار و تجهیزات مناسب را برای کتابداران ضروری می‌دانم	۰/۲	۲	۰/۳	۳	۲/۵	۲۵	۲۵/۳	۲۵۳	۷۱/۷	۷۱۷	۱۰۰	۱۰۰۰	[p<.01]	۴/۶۸
من به دنبال این هستم که در کارم از فناوری‌های اطلاعاتی استفاده نمایم	۰/۳	۳	۱/۵	۱۵	۹/۹	۹۹	۳۶/۱	۳۶۰	۵۲/۱	۵۱۹	۱۰۰	۹۹۶	[p<.01]	۴/۳۸
از موضوعات و مباحث جدید مرتبط با شغل خویش مطلع هستم	۲/۶	۲۶	۱۱/۱	۱۱۱	۲۳/۷	۲۳۶	۴۴/۸	۴۴۶	۱۷/۸	۱۷۷	۱۰۰	۹۹۶	[p<.01]	۳/۶۴
از پرداختن به مسایل جدید لذت می‌برم	۰/۵	۵	۱/۲	۱۲	۸/۵	۸۵	۳۶	۳۵۹	۵۳/۸	۵۳۷	۱۰۰	۹۹۸	[p<.01]	۴/۱۴
هنگامی که خود را در حرفه خویش روزآمد نمی‌دانم احساس ناراحتی می‌کنم	۰/۸	۸	۲/۳	۲۳	۷/۶	۷۶	۲۳/۸	۲۳۷	۵۵/۵	۵۵۳	۱۰۰	۹۹۷	[p<.01]	۴/۴۱
اگر بتوانم دانش حرفه‌ای خویش را ارتقا بدهم توان آموزش به کاربران را به دست خواهم آورد	۰/۴	۴	۲/۳	۲۳	۱۲	۱۱۹	۳۳/۳	۳۳۱	۵۲/۱	۵۱۸	۱۰۰	۹۹۵	[p<.01]	۴/۳۴
اگر نتوانم خود را با تحولات تکنولوژیک در عرصه فعالیت‌های حرفه‌ای هماهنگ نمایم کار خود را از دست خواهم داد	۷/۷	۷۶	۱۷/۱	۱۷۰	۳۵/۸	۳۵۵	۲۲/۷	۲۲۵	۱۶/۷	۱۶۶	۱۰۰	۹۹۲	[p<.01]	۳/۲۴
مایلیم در تصمیمات مربوط به اهداف واحد کاری خود شرکت کنم	۰/۴	۴	۰/۷	۷	۱۰/۵	۱۰۴	۳۸/۱	۳۷۹	۵۰/۴	۵۰۱	۱۰۰	۹۹۵	[p<.01]	۴/۳۷
عدم توجه به مهارت‌های کتابداران را روشی نامطلوب برای نیل به اهداف آتی این حرفه می‌دانم	۰/۶	۶	۱/۴	۱۴	۱۱/۱	۱۱۰	۳۲/۶	۳۲۴	۵۴/۳	۵۴۰	۱۰۰	۹۹۴	[p<.01]	۴/۳۹
هرگاه در کارم به مشکل بر می‌خورم، می‌توانم با مدیرم در میان بگذارم	۶/۷	۶۷	۹/۳	۹۳	۲۱/۱	۲۱۱	۳۱/۲	۳۱۱	۳۱/۷	۳۱۶	۱۰۰	۹۹۸	[p<.01]	۳/۷۲
برای ایجاد تغییرات در کتابخانه‌ای که در آن به کار مشغولم تلاش می‌کنم	۱	۱۰	۱/۷	۱۷	۱۱/۲	۱۱۲	۳۸/۸	۳۸۶	۴۷/۳	۴۷۱	۱۰۰	۹۹۶	[p<.01]	۴/۳۰
نگرش کلی (میانگین ۲۲ سؤال)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	۹۳۹	[p<.01]	۴/۸۸



جدول ۳: ضریب همبستگی، تعداد و سطح معنی داری بین عوامل درونی و نگرش در کتابداران و اطلاع رسانی مورد مطالعه

مخالقم			کاملاً مخالفم			عوامل درونی		
P.V	تعداد	ضریب همبستگی	P.V	تعداد	ضریب همبستگی			
p=۰/۰۰۰	۴۹۷	۰/۱۷۴۱	p=۰/۰۰۰	۴۳۸	۰/۲۵۷۹			زمانی که وارد این حرفه شدید نسبت به آن آگاهی داشتید
p=۰/۰۰۰	۴۹۹	۰/۳۳۶۳	p=۰/۰۰۰	۴۳۹	۰/۴۱۹۹			در انجام وظایف حرفه‌ای خویش احساس مسئولیت می‌کنید
p=۰/۰۰۰	۴۹۹	۰/۳۵۷۲	p=۰/۰۰۰	۴۳۹	۰/۳۴۱۱			در رویارویی با آینده حرفه خود را دارای اعتماد به نفس می‌دانید
p=۰/۰۰۰	۴۹۴	۰/۳۳۳۰	p=۰/۰۰۰	۴۳۸	۰/۳۱۴۸			به عنوان یک کتابدار با مفهوم کتابخانه‌های نوین در حوزه پزشکی آشنا هستید
p=۰/۰۰۰	۴۹۷	۰/۳۶۲۶	p=۰/۰۰۰	۴۳۸	۰/۳۶۴۵			برای شناخت فناوری‌های اطلاعاتی دارای آمادگی عملی هستید
p=۰/۰۰۰	۴۹۶	۰/۴۴۲۸	p=۰/۰۰۰	۴۳۷	۰/۴۴۴۳			برای آشنایی با اصطلاحات مربوط به فناوری‌های اطلاعاتی تلاش می‌کنید
p=۰/۰۰۰	۴۹۹	۰/۴۲۸۹	p=۰/۰۰۰	۴۳۸	۰/۳۷۲۶			آشنایی و کار با نرم‌افزارهای جامع کتابداری را برای خود ضروری می‌دانید
p=۰/۰۰۰	۴۹۸	۰/۴۲۸۰	p=۰/۰۰۰	۴۳۹	۰/۳۱۳۹			شناخت کامل سیستم‌های عامل را برای خود الزامی می‌دانید
p=۰/۰۰۰	۴۹۹	۰/۴۳۲۸	p=۰/۰۰۰	۴۳۹	۰/۳۱۵۵			ضرورت آشنایی و کار با موتورهای جستجو در اینترنت را می‌پذیرید
p=۰/۰۰۰	۴۹۷	۰/۳۷۳۸	p=۰/۰۰۰	۴۳۹	۰/۳۲۱۱			آشنایی و کار با روش‌های جستجو در سایت‌های پزشکی را برای خود لازم می‌دانید
p=۰/۰۰۰	۴۹۸	۰/۴۱۹۱	p=۰/۰۰۰	۴۳۷	۰/۲۳۹۹			برای آشنایی با طراحی صفحات وب تلاش می‌کنید
p=۰/۰۰۰	۴۹۶	۰/۴۳۴۹	p=۰/۰۰۰	۴۳۷	۰/۳۴۲۴			برای آشنایی با طراحی صفحات خانگی کتابخانه احساس نیاز می‌کنید
p=۰/۰۰۰	۴۹۷	۰/۳۹۶۰	p=۰/۰۰۰	۴۳۷	۰/۴۲۷۶			آشنایی و کار با روش‌های جستجو در بانک‌های اطلاعاتی پزشکی را بخشی از وظایف خود می‌دانید
p=۰/۰۰۰	۴۹۸	۰/۳۸۸۲	p=۰/۰۰۰	۴۳۷	۰/۴۹۸۹			آموزش به کاربران برای دستیابی به منابع مورد نیاز در محیط کتابخانه را از وظایف خود می‌دانید
p=۰/۰۰۰	۴۹۷	۰/۲۳۷۵	p=۰/۰۰۰	۴۳۷	۰/۴۳۸۲			نگرش شما نسبت به آینده حرفه منبعث از دانش تخصصی شماست
p=۰/۰۰۰	۴۹۵	۰/۳۳۸۳	p=۰/۰۰۰	۴۳۸	۰/۲۸۰۱			نگرش شما نسبت به آینده حرفه منبعث از تجارب شماست
p=۰/۰۰۰	۴۹۶	۰/۴۰۶۰	p=۰/۰۰۰	۴۳۹	۰/۳۶۵۵			ارتقای دانش حرفه‌ای شما را نسبت به جایگاهتان در آینده حرفه امیدوار می‌سازد
p=۰/۰۰۰	۴۹۸	۰/۴۱۲۰	p=۰/۰۰۰	۴۳۷	۰/۳۵۸۹			آشنایی با فناوری‌های اطلاعاتی در حیطه فعالیت‌های حرفه‌ای با عث افزایش منزلت شغلی شما خواهد شد
p=۰/۰۰۰	۴۹۷	۰/۴۶۱۶	p=۰/۰۰۰	۴۳۶	۰/۳۵۵۹			داشتن مهارت‌های فنی در حیطه فناوری‌های اطلاعاتی در حرفه به شما اطمینان خاطر می‌دهد
p=۰/۰۰۰	۴۹۰	۰/۲۱۳۳	p=۰/۰۰۰	۴۳۹	۰/۱۶۷۹			سن مانعی برای پیشرفت‌های حرفه‌ای شما نخواهد بود
p=۰/۰۰۰	۴۹۸	۰/۱۷۰۹	p=۰/۰۰۰	۴۳۷	۰/۲۵۸۸			نوع جنسیت مانعی برای پیشرفت‌های حرفه‌ای شما نیست
p=۰/۰۰۰	۴۹۹	۰/۳۸۲۹	p=۰/۰۰۰	۴۳۷	۰/۴۰۳۱			در شرایطی که ملزم به انتخاب مجدد باشید کار در این حرفه را دوباره انتخاب می‌کنید
p=۰/۰۰۰	۴۶۷	۰/۶۴۹۰	p=۰/۰۰۰	۴۱۵	۰/۶۵۷۸			همه عوامل درونی (میانگین ۲۲ سوال)

### بحث و نتیجه‌گیری

براساس یافته‌های این مطالعه از ۱۰۰۱ نفر کتابدار و اطلاع‌رسانی که به پرسشنامه پاسخ دادند تنها ۹۰۹ نفر به رشته و مدرک تحصیلی خویش اشاره کرده‌اند که از این تعداد ۴۶۲ نفر کتابدار متخصص و بقیه نیز کتابداران تجربی بودند. همچنین یافته‌های حاصل بیانگر آن است که تنوع رشته‌ها در این حرفه بالغ بر ۴۵ مورد می‌باشد که بسیار وسیع است. مفهوم آن را می‌توان چنین بیان کرد که ظاهراً این امکان برای

هر فرد با هر نوع مدرک تحصیلی برای ورود به عرصه فعالیت‌های کتابداری و اطلاع‌رسانی فراهم بوده که البته تبعات خاص خودش را هم به همراه داشته است. همچنین یافته‌های این بررسی نشان می‌دهد که همه عوامل درونی اهمیت قابل توجهی داشته‌اند و فقط «عامل آگاهی قبل از حرفه» در نگاه کتابداران کتابخانه‌های مورد نظر وجود نداشته است.

در بررسی عوامل نگرشی که در (جدول ۲) مورد اشاره

توانمند سازی فردی با احساس وظیفه برای آموزش به کاربران زمینه ساز تعاملی دوگانه خواهد بود که هم می آموزد و هم آموزش می دهد.

Houdy Shell و همکاران در ۱۹۹۹ با انتشار مقاله ای پژوهشی تحت عنوان نظر شما چیست؟ این سؤال را مطرح کردند که اگر یک بار دیگر انتخاب شغلی کنید آیا مجدداً کتابداری را انتخاب می کردید یا نه؟ نتایج حاکی از آن بود که آنها از اینکه این حرفه را انتخاب کرده بودند رضایت داشتند و معتقد بودند که اگر قرار باشد یک بار دیگر حرفه ای را برای کار انتخاب کنند قطعاً حرفه کتابداری را انتخاب خواهند کرد [۷] که این نتیجه با نتایج مطالعه حاضر مطابقت دارد.

Gordon و Nesbeitt در ۱۹۹۹ با انجام پژوهشی تحت عنوان کی هستیم و کجایم؟ مسئله نگرش کتابداران را نسبت به آینده حرفه مورد بررسی قرار دادند. آنها در ابتدا به این نکته اشاره کردند که در سال های اخیر مطالب زیادی در مورد نحوه تطبیق کتابداران با فناوری های جدید اطلاعاتی، ارتباطی به رشته تحریر در آمده اما تا کنون از کتابداران در مورد حرفه و آینده شغلی آنها سؤال نشده است و این در حالی است که برخی از بررسی ها نشان می دهد که کتابداران دارای احساس مسئولیت و تعهد بالای کاری می باشند [۸]. همان گونه که در مطالعه حاضر احساس وظیفه در انجام وظایف محوله از نگاه کتابداران از اهمیت قابل توجهی برخوردار بود. آنها در همین مطالعه تاکید بیش از حد به استفاده از فناوری های اطلاعاتی از نگاه کتابداران تحت مطالعه را به دلیل اینکه آنها معتقد بودند جای نیروی انسانی را خواهد گرفت، چندان مطلوب نمی دانند و اظهار می کنند که کتابداران از این مسئله رنج می برند [۸]. حال آنکه در مطالعه حاضر نیز جامعه مورد نظر تلاش خویش را برای یادگیری انجام می دهد اما در بخش عوامل نگرشی از اینکه کتابداران نتوانند خود را با تحولات تکنولوژیک در عرصه فعالیت های حرفه ای هماهنگ نمایند نگران هستند که می توان نتایج این مطالعه را در برخی از جهات مشابه هم دانست.

Gordon و Nesbeitt در همین مطالعه اظهار می دارند که اغلب کتابدارانی که در این پژوهش مورد مطالعه قرار گرفته اند از شغل خود آگاهی قبلی داشتند و به ظاهر از آن

قرار گرفته است غیر از عامل ۱۸ که تحت عنوان «اگر نتوانم خود را با تحولات تکنولوژیک در عرصه فعالیت های حرفه ای هماهنگ نمایم کار خود را از دست خواهم داد» بقیه نیز جزو عواملی می باشند که کتابداران و اطلاع رسانیان نسبت به آنها دارای نگرش مثبت هستند ولی در مورد این عامل کتابداران از اینکه نتوانند خود را با تحولات مورد نظر در عرصه فعالیت های حرفه ای هماهنگ نمایند و در نتیجه کار خویش را از دست بدهند نگران بودند. نکته آخر اینکه در بررسی تاثیر عوامل درونی روی نگرش کتابداران و اطلاع رسانیان شاغل مشاهده می شود که بین همه موارد ۲۲ گانه درونی و نگرش رابطه مثبت و معنی دار وجود دارد. این رابطه مثبت هم در گروه کتابداران متخصص و هم در گروه کتابداران تجربی مشخص بود و مفهوم آن چنین است که افزایش هر کدام از عوامل درونی تاثیر مثبت بر نگرش کتابداران و اطلاع رسانیان شاغل دارد و منجر به بهبود نگرش آنها در کتابخانه ها شده است. شدت این رابطه در گروه کتابداران متخصص بیشتر بود. در همین راستا مطالعات مشابه گویای نتایجی است که اجمالاً بدان اشاره می شود.

Demott در ۱۹۹۸ با انجام پژوهشی به بررسی نگرش ها و ادراکات مربوط به رفتارهای کاری گروهی از کتابداران زن در انگلستان پرداخت و به این نکته اشاره کرد که بسیاری از آنان در مقام پاسخگویی از اعتماد به نفس لازم برخوردار نبودند و به همین جهت بیشتر تمایل به کار در پست های پایین کتابخانه را داشتند [۵]. این نکته با آنچه که در این مطالعه بدست آمد کاملاً متفاوت می باشد چرا که از ۹۲۲ نفر کتابداری که به جنسیت خویش اشاره کرده بود ۶۸۰ نفر زن بودند و پاسخ این تعداد به سؤال مشابه مؤید این معنا بود که از اعتماد به نفس بالایی برخوردارند.

Moody و Roe در ۱۹۹۹ شرایط شغلی کتابداران را در آینده نزدیک، فراگیری واسطه ای دانستند و معتقد بودند که این مسئله یک جاده دو طرفه خواهد بود که در آن واسطه به عنوان کتابدار و فراگیر در مقام کاربر در یک تعامل دوگانه قرار می گیرند و دائماً از یکدیگر می آموزند [۶] که این امر با یافته های مطالعه حاضر همخوانی دارد، چرا که تلاش کتابداران مورد مطالعه برای ارتقای دانش فنی و یا به عبارتی



با توجه به نتایج به نظر می رسد ایجاد بستری مناسب برای تحقق اراده کتابداران نسبت به انطباقشان با شرایطی که در آینده حرفه با آن مواجه می باشند مستلزم بازنگری در ساختار تشکیلات اداری و آموزشی این حرفه می باشد. ♦

#### فهرست منابع

1. کلی کوبین. معیارها و قواعد جدید در اقتصاد نوین: ده استراتژی بنیادی برای جهانی مستقل و بهم پیوسته. ترجمه محمود طلوع. رسا، تهران، ۱۳۷۸.
2. Suzette. Boyd. Evaluation and revolution in school library practice 1999. Available from: <file://mr%20ghazi/5-36-htm>.
3. Hafler Doris Small. Back to future: A look at the past to get aglimse of the future (leading libraries). Search 2002. 4:1-7.
4. جهانبخش اسماعیل. راهنمای ساده کاربردهای آزمون های آماری در پژوهش های علمی با استفاده از SPSS. انتشارات دهاقان، اصفهان، ۱۳۸۲.
5. Mc Dermotte Elizabeth. A niceness of librarians a attitudinal barrier to carreer progression. Library Management 1998; 19(8): 453-460.
6. David Moody, Donna Roe. The librarians as mediators: N significant change in the educational role of librarians. proceeding of the ACRL. Ninth national Conference Michigan 1999 ; 8-11 APRIL.
7. Houdy Shell. Mara, Robles, Patricia , Huayi.ey on career satisfaction 1999. Available from: <http://www.find articles.com/cf-o/moFWE/7-3/55282256/>.
8. Gordon Rachel Singer, Nesbeit Sarah. Who we are, where were going. Library Journal 1999; 124 (9): 36-39.
9. Mc Cormick Catherine, Masson G. A study of the job attitdues (job satisfaction), orgnizational commitment and career commitment and career adaptibility of the members of the library and information science Profession. Available from: <http://www.vla. org/programs/MLAYCA Summary.htm>
10. Hannon Scott M. Building a better staff. School library Journal 2003; 49(2):4-5.

راضی و نسبت به آینده آن امیدوار بودند [۸]، حال آنکه در مطالعه حاضر نتایج نشان داد که آگاهی قبلی از حرفه از نظر کتابداران شاغل در کتابخانه های مورد نظر وجود نداشته است.

Masson و Cormick در سال ۲۰۰۰ با انجام پژوهشی به بررسی نگرش ها و انطباق پذیری شغل کتابداران و اطلاع رسانی مورد نظر پرداختند. آنها در بخشی از یافته های این پژوهش این گونه اظهار داشتند که جنسیت به عنوان یک عامل در نگرش کتابداران زن مجرد نسبت به سایر کتابداران مورد مطالعه مثبت تر بود حال آنکه در مطالعه حاضر تفاوتی نداشت. [۹]

Hannon در سال ۲۰۰۳ به نقش آموزشی کتابداران در آینده اشاره و بر این نکته تاکید می کند که کتابداران باید در امر آموزش کاربران، خود را در برخورد بهتر با وظایفی که بر عهده دارند آماده و مهیا کنند. نتایج این مطالعه نشان می دهد که کتابداران به حکم یک ضرورت این وظیفه را که می بایست به کاربران آموزش دهند را در خود احساس کرده و برای تحقق آن تلاش می نمایند. [۱۰] وی همچنین در بخشی دیگر از یافته خویش این طور بیان می کند که اگر نگرش کتابداران بر اساس یک عامل درونی معطوف به انجام فعالیت هایی باشد که کاربران را در استفاده از فناوریهای مورد نظر و دسترسی به اطلاعات مورد نیاز یاری نمایند زمینه را برای حفظ و ارتقای حرفه ای خویش در آینده مهیا کرده اند. این عامل درونی احساس وظیفه می باشد، وی به تلاش Alice Anderson کتابدار متخصص اشاره می کند که در یک همکاری نتایجی را موجب گردید که از جهات مختلف مثبت بود. [۱۰] این احساس در مطالعه حاضر در بین کتابداران تحت مطالعه از اهمیت قابل توجهی برخوردار بوده است. به هر حال به نظر می رسد اینکه Houdy Shell و همکارانش بدان اشاره کرده اند به نظر منطقی می باشد که در شرایطی که کتابداران به کار خویش علاقمند بوده و حاضر به انتخاب مجدد آن می باشند بهتر است با تدوین برنامه ای جامع مشکلات این حرفه را مرتفع کرد تا آنها نسبت به جایگاهی که در آینده حرفه برای خویش متصور می باشند با امید بیشتری به فعالیت های حرفه ای خود ادامه دهند. [۷]







## Internal factors influences on medical librarian and informatics communicator attitudes on their future professional placement

Horri A<sup>1</sup> / Qazi-Mirsaeed S.J<sup>2</sup>

### Abstract

**Introduction:** Beginning the 21 century, and the 3th Millennium; new roles and scales, bring the idea of the world unity in which followed the net work philosophy. It has been known as a greatest challenge for librarians and information communicator, the challenge that deserved a profound attention and multifaceted study. The present research reviewed the internal factors influences on medical librarian and informatics communicator attitudes in their future professional placement.

**Methods:** Present research is a descriptive study, and the studied community is the all librarians and information communicators in medical science areas in Iran. Questioners have been used to collect data. These questioners have two main parts, and an additional section was added for personal information. After examining its validity and reliability, the questioner has been distributed among 1368 individuals, for these amounts 1001 answered them. In statistical calculations which included; frequencies distribution, means, percent of distribution indices, correlation coefficient, and binomial tests, SPSS software has been used and the results using the descriptive statistics presents in tables.

**Results:** Finding data showed that among 1001 individual who answered the questioners, 462 of them had librarianship educations. Also average that calculated of importance to internal factors and their influences were 4.13 and 4.18 comparing to 5. In consideration of the Internal factors influences on medical librarian and informatics communicator attitudes in their future professional placement it showed that except one case, there were significant and positive relation among other factors ( $P < 0.001$ ) it means that increasing each of factors has a positive influence on individuals' attitude toward their position in their future profession. Only the first factor: the pre-professional factor did not exist. It is clear that librarian and informatics communicator are completely aware toward the future of their profession and try to cope with the condition.

**Conclusion:** To provide a suitable condition to achieve librarian cope with the new conditions, it is needed to review the administrative organization structure in this profession.

**Keywords:** *Internal factors, Attitude, Future profession, Librarian and informatics communicator.*

1. Professor, University of Tehran

2. Assistant Professor, School of Poramedical Sciences, Tehran University of Medical Sciences

